

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravnštvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovenskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega dela Jože Pahor, hrvatskega dela Vinko Šepić. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 15

V Trstu, dne 1. avgusta 1924.

Leto V.

VI. delegacijsko zborovanje Zveze

Po dolgem nihanju med Opatijo in Gorico se je naposled določilo zborovanje v Gorici, upoštevaje razloge, da bo bolje obiskano in da bo imel tudi tečaj pri Sv. Luciji več udeležencev.

Zborovanje samo ni imelo nikakega perečega vprašanja, nikake važne zadeve, ki bi stopila iz okvirja rednega poslovanja Zveze. Morda je bilo temu vzrok tudi dejstvo, da se letos niso vršile volitve organizacijskih funkcionarjev, kar se godi vsako drugo leto.

Vendar je bil odznak tega pregleda stanovskih vrst, da se vzdrži za vsako ceno, kar se je doslej zgradilo. Učiteljstvo se zaveda, da je organizacija sredstvo stanovske samoosvojitve in neodvisnosti; odtod njegova odločna volja, da ohrani izbojevano in da se za en sam korak ne umakne. Imamo trenutne neprijetnosti, ovire in težkoče, vendar je Zveza močno in trdno drevo, ki je kljubovalo vetrovom in ki ga morejo podreti le elementarne moči. To zavest odnašamo z naših dni delegacijskega zborovanja in samoizobraževalnega tečaja.

V soboto, 19. julija, so zborovali odseki od jutra do večera, ob 18. pa skupno z upravnim odborom. Treba je bilo temeljito pretresti vse organizacijske zadeve in pripraviti — za vsak slučaj — kolikor mogoče določne sklepe.

V nedeljo, 20. julija, se je vršilo delegacijsko zborovanje v dvorani Trgovskega doma. Od 77 delegatov in članov upravnega odbora in odsekov je bilo prisotnih 70. Iz gmotnih razlogov so se letos volili kot delegati večinoma taki tovariši(-ce), ki so že med funkcionarji Zveze, kar vsekakor vpliva na potek zborovanja.

Predsednik otvori zborovanje, pozdravi navzoče in omenja, da ne more ničesar dobrega povedati koncem tega poslovnega leta. Vendar upa, da mu bo mogoče že s prihodnjim.

Nato se spominja umrlih tovarišev(-ic), ki so končali pot razočaranj. (Delegacija vstane).

Predsednik nadaljuje, da smo imeli leto potujočevanja šol, vsled česar so bili mnogi izmed učiteljstva odpuščeni ter so morali za kruhom drugam ali pa se umakniti v zasebno življenje.

Nato pozdravlja one, ki so preoblečeni. Z žalostnim srcem jih pozdravlja, ker so se odtrgali od stanu in od ljudstva.

Delegaciji sporoča, da mu je poslal drž. poslanec dr. Wilfan, ki stoji neupogljivo na braniku našega šolstva z vsemi svojimi močmi, pozdravno pismo za učiteljstvo.

Pismo prečita tajnik. (Aplavz).

Nato pozdravlja predsednik delegacijo še v imenu tov. Verča, ki je vedno sodeloval v naši organizaciji, ki pa leži zdaj v bolnici, ter v imenu prof. Kožuha, ki praznuje 70-letnico in ki je služboval na učiteljski v Kopru.

Sledi overovljenje delegatov.

Tajniško poročilo.

Po lanskem deleg. zborovanju ni nedostajalo glasov, da začenja za učiteljstvo in za Zvezo najhujše leto, kar smo jih po vojni preživeli. Bilo je nekaj v zraku, kar je upravičevalo slutnje, in zle napovedi so imele podlago v razvoju stvari samih. Če odštujemo sporadična preganjanja, ni do lanskega poletja šolstvo doživelo temeljitega prevrata, ki ga je bilo pričakovati spričo spremembe kurza pri državnem krmilu, zato smo morali biti gotovi, da pridejo resni dogodki. Kdor jih je napovedoval, jih ni napovedoval iz malodušnosti, ki smo se je sčasom vendar precej otresli, ampak kot organizatoričen delavec, ki misli, kako bi se v Zvezi postavili po robu vsemu, kar ima priti.

Že priprava in izvedba septemberske turneje pevskega zbora nam je jasno pokazala, kakšen je položaj učiteljstva tik pred pričetkom šolskega leta, tik pred navalom radikalnih sprememb na šolskem polju. Dogodki z zborom so vsem predobro znani, da bi tu še posebej poročal o njih. Nekaj pa je potrebno poudariti, to namreč, kar je turneja nam samim razkrila. Kdor je bil poleg, je videl, koliko moči in zdravja, koliko neprimerne požrtvovalnosti je v tem zasledovanem in strahovanem učiteljstvu. Vzlic vsem malim disonancam je turneja izpričala, da je stalno delo organizacije, izredno živahno od kongresa v Vipavi pa do zmahe reakcije, obradilo bogatih sadov. Načelna jasnost, vztrajna, neupogljiva borba za neodvisnost stanu in zavest kulturnega zvanja, ki ga ima učiteljstvo, je ohranila Zvezo tudi v času, ko se je zdelo, da bo nevihta do tal podrla, kar se je s trudom in žrtvami zgradilo.

Toda zbor se je vrnil s turneje finančno tepen, razbit. Teža udarca še do danes nismo prav preboleli. Tako moralno kot gmotno trpimo na posledicah onega sunka, ki nam ga je bil prinesel splošni položaj, ustvarjen s preobratom koncem l. 1922. Nesreča zbora je bila v tem, da je šel v najtežjem času v Benetke in Bolonjo in da se bo moral boriti za uveljavljenje vsaj še par let, kakor bi nikdar ne nastopil v enem glasbeno najodličnejših mest Italije.

Takoj po vrnitvi zbora se je z vso silo zgrnila nevihta nad šolstvo in učiteljstvo. Proslula, dolgo pripravljana šolska reforma se je z vso naglico pričela izvajati kot zakon-odlok, predno še so bila gotova podrobna določila. Naravno, da je prinesla kaos, ker niso na vodilnih mestih v pokrajini imeli niti potrebnega časa za preučevanje uvedene. Kdor ve, kako nesamostojen je uradniški aparat kadar nima natančnih predpisov, ve, kakšnih ukrepov je zmožen, ko nima več jasnih pravcev. Če

upoštevamo še metodo naglih in energičnih ukrepov, ki so s kurzom nadomestili pravni zaklad v državi, si lahko pojasnimo anarhično stanje šolstva v pričetku šolskega leta 1923/24.

Ukrepi so težko padali na učiteljstvo. Najprej je prišla bliskovita in sumarična odslovitev vsega provizoričnega učiteljstva, nato je sledil preključ večine teh odslovitev in novo nastavljanje. Pri tem se je metalo učiteljstvo brez kriterijev, brez obzirov in tudi brez usmiljenja vse križem. Zgodile so se krivice, posebno starejšim, ki se še danes niso popravile. Vzlic zakonu so nadzorniki premeščali tudi definitivno učiteljstvo na svojo pest, ne da bi bili za to komu odgovorni. Skratka, naš pravni položaj je čez noč padel na ničlo.

Poleg tega je prišla odredba glede državnega učnega jezika, ki se je samolastno tolmačila in izvajala od podrejenih organov, v kričečem nasprotju z določili zakona. Odredba o državnem učnem jeziku še danes čaka komentarja, saj še danes niso izdani objavljeni predpisi glede dodatnega urnika o pouku v materinskem jeziku. Medtem se je ponekod (v večini šol) uvedel državni učni jezik nele v I., ampak tudi v II. in III. šolskem letu, kakor so bili nadzornika bolje ali slabše poučeni o ustroju razredov nižjih kategorij na deželi. Prihajale so odredbe in protiodredbe in sproti podirale, kar je sicer reforma prinašala dobrega in koristnega.

Proti vsemu temu je bila strokovna organizacija neposredno brez moči. Obstoječe Zveze same je visel na lasi. Ko se je šlo vodstvo v septembru na šolsko skrbstvo poklonit ter je omenilo, da se v goriškem okraju uradno pritiska na učiteljstvo, naj vstopi v vladne korporacije, je dobilo uljudno pojasnilo, da se še ne ve, katere strokovne organizacije bodo sploh mogle — še živeti.

Glede šolskega vprašanja je bila edina možnost, da govori javnost. Koliko je govorila, je znano. Prišlo je do ostre časnikarske kampanje, ki je bila pri nas prvi odkrit nastop proti sili reakcije in ki je prinesla smešno določbo o dvojezičnosti časnikov, obenem pa tudi preiskave po uredništvih. Ves oktober je potekel v znamenju te borbe. O podrobnostih tu ni mogoče natančneje govoriti. Poudarjam le, da je vodstvo napravilo o tej priliki svojo dolžnost, da se pa borba za materinski učni jezik tedaj ni izbojevala in da še vedno ni odločena. Gotovo je, da se bo prej ali slej povzela, zakaj načela so večna in zakoni minljivi. Za nas je jasno, ne oziraje se na dejstvo, da se z izgonom materinskega jezika izganja iz šole tudi slov. učitelj, da ima ljudstvo neizpodbitno pravico do osnovnošolske izobrazbe in da je izgon materinskega jezika iz ljudske šole greh na ljudski kulturi. Malomeščanska duševnost, ki greši proti elementarnemu načelu vsakega vzgojeslovja, teži pri tem počenjanju zgolj za svojimi zasebnimi koristmi. Te pa se nikdar ne bodo spravile v sklad s koristjo, ki jo hoče in mora imeti ljudstvo od osnovne šole. Zato bo prej ali slej zmagal genialni avtor Velike didaktike tudi pri nas.

Dogodki od konca septembra pa do konca oktobra 1923 so težko vplivali na duševno razpoloženje učiteljstva. V tem kritičnem času nismo imeli od nobene strani nikake podpore, prepuščeni smo bili lastnim zvezdam. Kolikor je negotovosti, od nadležnosti premestitve pa do nevarnosti, da si vsled naglih in katastrofalnih sprememb že jutri na cesti in brez vsakršne službe v doglednem času, vse je viselo nad učiteljstvom. Sklad samopomoči je bil ničev, v dveh letih pretresanja in sklepanja o tej važni stvari smo bili prišli srečno komaj do

zasnutka, gmotno stanje poedincev je bilo slabo, Zvezo samo pa je težil občuten dolg.

V tem času je stalo vodstvo pred mučnim denarnim vprašanjem. Ko bi bilo treba dvigati razpoloženje ter se najbolj boriti proti moralni depresiji, ko bi bilo treba vsaj nekaterim dejansko pomagati, nismo imeli sredstev niti za najnujnejše stvari. Vse, kar bo moglo vodstvo tedaj storiti, je bilo: čim najbolj omejiti izdatke.

Največje denarno breme organizacije je vsekakor stanovsko glasilo. Tisk stane veliko, zato se je izdajanje Učit. lista skrcilo na dvakrat v mesecu. Kakor je bil za članstvo ta sklep bolesten, nas je v teku 10 mesecev razbremenil za približno 7000 L v izdatkih. Drugi ukrep je bil, da se uvede sanacija zbora potom prostovoljnih prispevkov tovarišev(-ic) nepevcev. Namera se ni posrečila v takem obsegu, kakor se je pričakovalo. Vzrok: predvsem mrtvilo v društvih, ki so mirovala vsled utisa naglih dogodkov pričetkom šolskega leta. Razložno se je kazalo, da z izrednimi ukrepi ne bomo mnogo dosegli in da je edini izhod iz težkega položaja, spravi delovanje društev v redni tir. Vendar za to še ni prišel pravi čas.

Kar je vodstvo ukrenilo, je ukrenilo samolastno. V normalnih časih bi njegovo postopanje izzvalo kritiko. Vsaj upravni odbor bi se bil moral sklicati spričo tako težkih zadev, kakor so se reševale kar na vodstvenih sejah. Toda upravni odbor — kakor je sicer primerno zgrajen — je razmeroma drag aparat, odvisen od denarnega stanja Zveze. Prepričano, da je v časih sile in stiske tudi solidarnost mnogo trdnejša kakor v rednih razmerah, je vodstvo izvajalo svoje namere dovolj absolutistično. Ali je bilo prav ali ne, o tem gre sodba delegaciji. Res je, da ni nedostajalo očitani, kako je organizacija nepotrebna, ker da ničesar ne zmore. Res je pa tudi, da ni vodstvo izgubilo nikake prilike, da ne bi storilo, kar se je dalo storiti. Svojih dejanj ni obešalo na veliki zvon, delalo je v uverjenju, da se naravna dejstva ne morejo izločiti z navalom nasilja, da je to vedno le kratkotrajno in da ima vsak slab položaj tudi možnost boljšega v sebi. Dasi so bila društva siloma obsojena v nedelavnost, je vodstvo neprestano gledalo, da drži vsaj pismen ali oseben stik z vodilnimi osebnostmi v poedinih okrajih. Enak stik so imeli v društvih najagilnejši tovariši s članstvom. Marsikatero vprašanje se je na ta način rešilo in marsikatera težka situacija premagala. So stvari, ki jih namreč v stanovskem glasilu ni mogoče obravnavati, deloma ker so preveč krajevnega, deloma preveč osebnega značaja. V tem stiku so ostali organizatorji po društvih neomajno na svojih mestih, le v redkih slučajih nismo dobili odzivov, so torej osebe — kot pravimo — odpovedale.

Kakor že rečeno, se v tem času društva niso mogla svobodno gibati, izvzemši morda tržaško, ki ima posebne zasluge za organizacijo tekom najkritičnejše dobe. Oviranje društev je bilo več ali manj premišljeno in v smislu onih glasov, ki smo jih pogosto čuli iz listov. Že v avgustu se je bila v goriškem okraju razložno pokazala tendenca, ki je šla za tem, da se čim bolj ohromijo in da se z uradnim pritiskom učiteljstvu odvzame slednja sindakalna neodvisnost. Položaj v goriškem okraju je bil težak, ker prav tu ni prej učiteljstvo v borbi preizkušalo svojih moči in ker tudi tovariške in duševne vezi niso bile najtrdnejše. Kmalu je sledil Kras, ki pa je imel ljudi, da so situacijo afrontirali. Tudi drugod so se še izvršili poskusi, ki pa so bili že prepozni, da bi uspeli.

V tem vprašanju se je izkazalo, da organizaciji vsaka dvoumnost škoduje. Trdna načela še najprej razčistijo položaj in ž njih pomočjo, s pomočjo npravne sile še najlaže premagamo krize. Izkazalo pa se je tudi, da imajo društva, ki so se razvijala v borbi, večjo odporno silo kot ona, ki so živela v tišini. Imajo boljše, izvežbanejše organizatorje, večjo požrtvovalnost in boljšo moralo članstva.

V vprašanju korporacij učiteljstva sta bili dve možnosti: ali ostati neodvisni ali se vpisati v nastajajoča društva vsi brez izjeme in skušati vplivati na šolske in stanovske zadeve kolikor bi bilo le mogoče. Izkazalo se je, da je prvo boljše, sprejemajoč naravno vse posledice take odločitve. To pa iz razloga, ker bi vpis učiteljstvu sploh ne prinesel nikake možnosti, da bi vplivali spričo vsega sistema, količkaj na potek šolskih in stanovskih zadev. Učni ravnatelji ne bi mogli vsi postati, pričela bi pa velika tekma, kdo izmed učiteljstva bo pokazal več uslužnosti in stanu nevredne servilnosti, da bi dosegel one male udobnosti, ki se vedno kupujejo z lažjo in nepoštenostjo, namesto da bi si pridobili pravico odločevati o njih sami po svojih zastopnikih. V dilemi, ali sprejema učiteljstvo one male in redke darove kot milost iz vzvišenih rok, ali hoče samo vplivati na način, kako se razdeljujejo, je odločitev lahka. Stanovska čast zahteva, da gremo naravnost in da se ne upognemo malim ljudem, ki računajo z našimi slabostmi. Tudi naši italijanski tovariši večinoma niso hoteli kapitulirati. Tako stališče je potrebno, ako hočemo, da ohranijo naša društva svojo zveznost in moč, med tem ko vsako oklevanje zanese v naše vrste negotovost, opešanje npravnih sil in razkroj društvenega delovanja. V bistvu življenja je, da resignacija pokopuje. Imamo le dvoje na izbero, ali se braniti in ubraniti, ali propasti brez brambe. Kakor hitro pa izberemo poslednje, prične v stanu pravi ples sv. Vida za vse one drobtine, s katerimi je mogoče krmiti ljudi brez časti in ponosa. Za tak ples pa danes niti čas ni več primeren. Bil bi že anahronističen.

V interesu šole in ljudstva je, da se stan ohrani čim najbolj neodvisen. Priznavamo vladno avtoriteto, a poleg nje postavljamo stanovsko, lastno. Brez upoštevanja te bo stan vedno prikrajševan, se bodo nad njim vedno godile zlorabe. Stanovsko avtoriteto more predstavljati le organizacija, ki se je spontano, svobodno razvila in ki združuje ogromno večino učiteljstva. Ako se tudi grozi tej organizaciji, vendar je in ostane izraz svobodne volje stanu, vseh onih, ki so najprej učitelji, ki jim poklic daje trdi vsakdanji kruh. Na nas morejo udarjati strele, morejo zadeti poedince. To je neizogibno, se je godilo in se bo godilo. Vendar ne pozabite, naj prihaja karkoli hoče, da je v življenju trajno le to, kar je v smeri razvoja in napredka. Zato nič omahovanja in negotovosti, marveč glejmo, da svoje kadre spopolnimo in da pridejo v nje posebno — naši najmlajši. Prejšnje leto smo bili izgubili v postojnskem okraju več članov, vendar se se je sedanjemu odboru posrečilo, da je več izmed njih spet pridobil. Isti razveseljivi pojav vidimo tudi v društvu za opatij.-voloski okraj, zato upamo, da ne bo dolgo, ko se tudi v goriškem okraju ustavi nazadovanje in popolnoma pridobi negotovo članstvo.

Da je organizacija kaj prida, da je avtoritativna, morajo biti odbori na svojih mestih. Odborna mesta so bila včasih tudi v učit. društvih le mesta časti. To že davno niso več, postala so mesta dela, mesta bojov in žrtev, znamenje, da so naše stanov-

ske pravice v pojemanju in da se je treba boriti za njih ohranitev. Kdor ne tvega, ne doseže uspehov in ne zmagaja. Ni lahko sprejeti nase preganjanj, a naposled so preganjanja vendar le lajša kot «sužni dnovi». Stati v zakopih je končno prijetnejše kot si predstavljajo prhutajoči vremenski praporci, ki jih srečamo tudi v naših vrstah in ki se čutijo poklicani begati, širiti skepso in zastrupljati v času kriz. Za naše odbore veljaj: v svoji skupnosti naj sestavljajo načelnost in vztrajnost, ki jamčita uspeh, ter npravstveno in umstveno silo, ki dajeta avtoriteto. Kdor misli najprej na svoje ugodnosti, ni za kolektivno borbo stanu in ne spada na vodilna mesta.

V preteklem poslovnem letu je bilo društvom skoro nemogoče sklicevati zborovanja. Da ne bodo posledice prehude, je vodstvo v novembru poklicalo organizaci in izobraževalni odsek na posvet, da bi se uvedlo podrobno izobraževalno delo in da bi se posebno zimski čas izrabil. O uspehu te akcije bo podrobneje govorilo odsekovo poročilo. V splošnem omenjam, da je akcija lepo uspela v postojnskem, idrijskem in koprskem okraju. Sestanki so se vršili tudi v drugih okrajih, a ne z isto srečo. Velika izguba je, da do danes posebno goriškega okraja ni bilo mogoče ogreti za iniciativo. To se je maščevalo tudi na zveznosti in trdnosti društva samega, zakaj izobraževalni krožki so imeli poleg širjenja znanosti namen ohraniti tovarštvo in moralo v društvih, da laže prestanejo krizo. Ker društva niso zborovala, se je skušalo kljubovati pritisku razmer s temi celicami, da poedincev ne potlačijo in da fatalizem in resignacija ne zmagata duš.

Dasi izobraževalno delo še ni doseglo viška, je v minulem letu preseгло, kar se je od te strani naredilo v prejšnjih letih v Zvezi. Za novo poslovno leto imamo pred seboj: razširiti izobraževalno akcijo na vsa društva, sestaviti načrt za vse leto, nabaviti spet nekaj knjig in pritegniti najmlajše v študij. Vse to pa je treba voditi centralno, enotno. Tako bo dobil stan novih osebnosti, organizacija svežih delavcev.

V marcu so razna znamenja kazala, da bo mogoče tekem pomladi obnoviti ustavljeno društveno življenje. Državnozborske volitve so vrnilo nekoliko gibalne svobode, kar je bilo treba izrabiti, da društva uredijo svoje poslovanje, sicer bi izgubili vse leto tako za društva sama kot za Zvezo in njene ustanove. Končno pa je bilo treba misliti na polaganje računov, na delegacijo.

Vodstvo je imelo 18. marca svojo zadnjo (V.) sejo ter je napravilo več važnih sklepov, ki so pripomogli, da se je organizacija galvanizirala. Sklenilo se je začeti izplačevati pevcem stroške turneje, ker sicer ne bi bilo mogoče misliti na povzetje pevskih vaj, določila se je za Vel. noč seja upravnega odbora, začrtala se je daljša okrožnica vsem društvenim predsedstvom, da se sklicujejo redne odboro ve seje, pretresa na njih društveno stanje in da se na vsak način pripravijo društvena zborovanja.

Poslednji poziv je imel srečo. Odbori društev so se z novo energijo lotili organizacijskega dela, in sledila so zborovanja, ki so drugo za drugim lepo uspela. Osem društev je zborovalo, le goriško in tolminsko ne. Zadnje — kakor znano — ni zakonito priznано, v goriškem okraju pa bi se morda dalo zborovati, če bi bilo na vodilnem mestu dovolj trdne volje. Goriško društvo je poleg tržaškega glavni steber Zveze, zato se zastoje v njem težko

občuti. Tudi v drugih okrajih niso gledali baš z naklonjenim očesom društvenih zborovanj, zakaj čas ni nikakemu društvenemu delovanju prijazen. Če bi se hoteli na to ozirati, se lahko kar na mestu razdružimo. Vendar ostane krivda, če se Zvezina okrožnica niti v odboru gor. društva ni prečitala. V svoji borbi moramo ohraniti enotno črto. Ni nas veliko, zato moramo biti toliko bolj homogeni. Male, trdno organizirane skupine veliko več premorejo kakor neorganizirane množice. V zasledovanju svojih stanovskih teženj moramo iti za tem, da dosežemo enotno postopanje vseh pripadnikov. Po eni strani moramo izločiti vsak društveni separatizem, po drugi pa podrediti se popolnoma osrednjemu vodstvu. V interesu vseh je, da se enotno nastopa, sicer padajo kot žrtve tisti, ki so stopili dalje, med tem ko ostanejo drugi v ozadju.

Istočasno s pozivom, da društva zborujejo, se je sklenilo sklicati prvo pevsko vajo po turneji. Vodstvo, ki je zahtevalo vzpostavo društev, je tudi v svojem področju skušalo izvesti obnovo. Pri zboru je bila najvidnejša in najnujnejša, ker so njegovi člani skoro iz vseh Zvezinih društev. Udeležba pri prvi vaji je dokazovala, koliko volje nam je še ostalo po vseh težkih dogodkih. Zbor sicer tudi po drugi vaji, za binkošti, ni mogel nastopiti kakor je nameraval, vendar ne bi bilo točno soditi to ustanovo zgolj s stališča nastopov in možnosti nastopanja. Morda ni pretirana trditev, da so zbrani v pevskem zboru naši najpožrtvovalnejši. Pevske vaje same in stroški zanje dokazujejo, da ni zbor nekaka luksuzna ustanova. Izdatki turneje nas ne smejo motiti, ker so izredni in posledica gmotno ponesrečenega enkratnega eksperimenta. Zbor je treba presojeti po pomenu, ki ga ima za enotnost duha med učiteljstvom, po njegovi organizacijski važnosti, ker je akumulator naših požrtvovalnih, nesebičnih moči in ker prenaša skupne inicijative na periferijo organizacije. Razume se, da potrebuje delavnega, podjetnega, a premišljenega odbora, ki ga ni bilo v onih kritičnih časih, ko smo čuli, da je sijajni nastop v Bolonji zborova labudja pesem.

O Samopomoči ne bom govoril, ker ni zaznamovati nikakega novega dejstva v tej ustanovi in ker imamo samostojno poročilo o delovanju. Omeniti je le, da se je tekom vsega leta neprestano močno čutila potreba ojačenja te važne inicijative in da

Učeničke zabave

Vrijedno je i korisno da učiteljstvo priredjuje svojim učenicima zabave. Igre najme, gimnastičke vježbe, pjevanje te predstave bile su oduvijek, a jesu i danas, vrlo ugodne nejakoj mladeži, pa sve to jeste zato moćan uzgojni čimbenik. Moćno uplivaju na čustva: blaže srce, ukroćuju i ravnaју nagnuća; al podjedno silno unapređuju umne i tjelesne sposobnosti. Dijete, štono pjeva, igra i predstavlja osobito se okorišćuje time, pa napređuje svestrano.

U zelenoj već njegovoj dobi u mladoj mu duši niču blaga čustva, zdrave misli, krjeposne želje, što sve vodi do značaja da bude — čovjek. Djeca u igrama i zabavama zadobivaju lijepe društvene kretnje, ljepše vladanje, gube od svoje svoje glavosti i tvrdokornosti, postaju tako pristupačniji, uljudniji, ljudskiji. Mali pjevač i igrač k tome prinuđen je lijepo govoriti, čime mu se uglađiva jezik; mora mnogošta govoriti, čime mu se povećava njegova jezična riznica. To sve vodi dijete, da nauči svoj materinški

se je to pri letošnjih društvenih zborovanjih tudi na vseh straneh poudarjalo. Na delegaciji je, da formula potrebe časa in razmer v določene sklepe.

H kencu ne more tajniško poročilo mimo razveljivega odloka v idrijskem okraju. Kakor znano, je bilo tu učiteljstvo ločeno v dve skupini. Poedini so se že davno trudili, da bi premostili navidezna nasprotja, vendar ni šlo lahko. Tudi Zvezino vodstvo je poseglo vmes, a brez pravega uspeha. O Veliki noči se je vprašanja lotil upravni odbor ter prepustil dvema članoma upr. odbora, naj skušata razvezati gordijski voz. Njuno prizadevanje je imelo srečo, učiteljstvo se je tik pred zaključkom šolskega leta združilo tudi formalno. Če bi to združenje ne imelo tudi najmanjšega praktičnega pomena, ima za vso organizacijo veliko moralno vrednost. V času, ko se nas je skušalo ločiti in razgnati, ko so Zvezo zapuščali tovariši, o katerih ne bi nikdar pričakovali izdajstva, ko so obračali orožje proti nam ter nam padali v hrbet, v našo in svojo škodo, v tem času so nam v idrijskem okraju dali vzgled strpnosti in tovarištva, zmagovaje osebna nasprotja in osebne koristi, podkrepljajoč cilje, radi katerih je Zveza nastala in za katere se je borila skozi pet težkih let. V tem dogodku, kakor je sicer šel mimo neopažen, je jamstvo, da ne dobi demoralizacija moči nad nami, če se ji to do danes ni posrečilo.

Če se je Zveza vzdržala, je to pripisati vsem onim, ki so šli, tvegajoč marsikaj, s strastjo za spoznano resnico, za npravnimi ideali. Edino resnično plemstvo vseh časov so npravno pogumni in takih imamo, sodeč po dejanjih, tudi v našem stanu. Učiteljstvo ne živi lahkega življenja in je trpelo v minulem letu pod železno pestjo. Bila je sicer trda ta vzgoja, pa večini ni škodovala. Zato ne obupujemo ob pogledu v prihodnost. Nasprotno! Naš stan je v svojem jedru stan npravno zdravih ljudi in v imenu npravnih idealov zahtevamo v ljudstvu onega vpliva, ki so nam ga z vso silo odrekli, ki ga pa nam ne bodo nikdar vzeli, če nas ne bo gniloba razkrojila. V tem npravnem poslanstvu je naša moč in sicer ne le pri onih petdesetih tisočih otrocih, ki gređo skozi roke učiteljstva, ampak tudi mnogo dalje. Zveza je danes, bolj kot kdaj prej, izraz te volje, in dokler bo tako, je ni sile, ki bi nas uničila. Lahko nas do tal upognejo, ali vstali bomo spet in šli po začrtani poti, boreč se, v nesmrtno ognje uprtih oči.

(Dalje).

jezik i da ga uzljubi. A to mu je sveta dužnost kao čovjeka i budućeg svijesnog građanina. Na učeničkim zabavama djetetu se pruža prigoda, da izrazuje uzvišenije misli i čustva nego ih je upoznao u roditeljskoj kući i to pred mnogo slušateljstva. To ga bodri, tjera naprijed, da ne sustane i ne padne.

Nastupi pred općinstvom otvaraju mu dušu i srce, postaje slobodniji i odvažniji, što će mu poslije u životu vrlo koristiti. Ovakovi javni radovi djetetu pobuđuju i čeliče volju. To sve dakako ide u prilog same djece, ale i pučkoj školi. Dječje zabave jesu dalje javni ispiti, jesu bojno polje i hrvalište: tu pokazuju djeca, koliko su se naime školom okoristila. Javni nastupi jesu prvi koraci djeteta u život, u zbilju; jesu zgodna uporava škol. obuke, jesu plod učiteljske muke. Rad škole i napredak učenika najlasnije se može prosuditi na dječjim zabavama; mogu to razabrati i nanevjerniji.

U sadašnje doba, koje je izbacilo iz naših škola javne ispите, a k tomu ne pruža se roditeljima školske mladeži zgoda da budu svjedoci učiteljevā

rada, mogu ovakove školske zabave zgodno doskočiti ovom nedostatku. Ove zabave svakako pokazuju da učitelj i škola rade, da tu imade napretka i da roditelji ne šalju utaman svoju djecu u školu. S druge strane opet se njima škola približuje domu, te sprijateljuje učitelja i roditelje, što je od velike važnosti i za školu, i za dom, i za školsku mladež, dotično od velike važnosti po uzgoj i napredak djece. Školskim zabavama dakle širi se prosvjeta, pošto nesamo učenici (ce), no i njihovi roditelji njima se prosvjetno okorišćuju. To stoji bezdvojbno, pa će prireditelj tih škol. zabavica paziti na njihov program, koji neka bude tako odabran da moralno i intelektualno djeluje na sve prisutnike.

Nisam spomenuo sve prednosti i koristi dječjih zabava. Valja mi još istaknuti, da one šire solidarnost među djecom i njihovim roditeljima, prijateljstvo, bratstvo, te bude osjećaj skupnosti i sloge i zadržugarstvu. A baš ovo troje silno rabi naš narod. Složnim silama, uzajamnim sudjelovanjem mogla se prirediti zabava, tako svaki narodni, kulturni ili gospodarski pothvat moguć je jedino složnim radom.

I još nečemu dobro poslužuju školske zabave: one naime u mladeži dižu samostojnost, odvažnost, borbenost, energiju; bude u njoj vjeru u sebe, onda: ustrajnost i poduzetnost duha; protivno u mladeži guše plašljivost i slobodu. Zabavama i nastupima dakle djeca postaju muževnija, junačkija; postaju borci i junaci. Njima se budi, već prema programu, ljubav do jezika, dakle nar. savjest te domoljublje i rodoljublje; a končno religioznost i sve ostale moralne krijepesti. To su uvidile i današnje školske oblasti, te su uprav naložile pučkom učiteljstvu da priredjuje školske zabave. Naše učiteljstvo nek se obilno posluži ovom naredbom u kulturne svrhe. I hoće; akoprem rijetko gdje će naš učitelj naći prikladnu dvoranu.

I ne će se pokajati. Očevidan bit će mu uspjeh zabave i to odmah boljim polaskom škole. Samo prislusni razgovorima djece i njihovih roditelja iza zabave! Njihovo zadovoljstvo, radost, ponos i pohvale zrcali im se na licu. Iza zabave s nekom osobitom simpatijom susretaju ljudi svoga učitelja. Plemeniti efekti i posljedice tu uzmanjkati ne će.

Mi velimo tim dječjim priredbama obično zabave ili veselice. I zaista: one valja da budu vesele i zabavne, pa makar htjeli njima djecu te njihovu svojtu

nešto i poučiti. Učitelj valja da tako obzirno bira program, da djeca i ljudstvo zadovoljno i veselo puštaju dvoranu, pod dojmom, da je učitelj vrijedan te dobar njihov prijatelj i prosvjetitelj, a ujedno da im djeca u školi napreduju.

U tu svrhu škol. zabava sastojat će se od dječjeg, a možda i učiteljevog nagovora i pozdrava, te od deklamacije, šaloigre, pjevanja, dvo govora, recitacije i t. d. Što više, školska djeca sodjeuju i nastupa, bolje je i svršishodnije. Najsposobnija djeca nek nastupaju, a ne najbogatija ili od najuglednijih roditelja. Sposobnosti dajmo uvijek prednost; inače sva dobra i vrijedna djeca nek stupaju na pozornicu. Vrlo ugodno se dojmilju i dopadaju općinstvu igre s pjevanjem, što mi je poznato iz prakse. Ne bi zlo bilo, kad bi se sa zabavom spojio roditeljski sastanak, što su u zadnje doba izostali, ne našom krivnjom. Dašto, bolje je da se roditeljske sastanke upriličuju posebice, ako se ima nakanu da u njima i roditelji sudjeluju. Inače zabava bi se produljila i postala dosadna.

Priredjivač zabava mora paziti, da zabave ne budu dosadne. Zašto on mora biti na svome mjestu: mora dakle posjedovati neke umjetničke sposobnosti kao učitelj uloga i duša programa. On mora biti dakle, barem donekle, valjan deklamator, pjevač, glumac i govornik ujedno. On mora stajati pred djecom što nastupaju kao uzor i kao umjetnik. On bo bora njima sve zorno pokazati i prikazati; mora dakle pjevati, krasnosloviti, glumiti i ostalo.

Nije li u svemu dobar i vrstan, nek se pomogne kako najbolje znade i može. Za pjevanje nek se posluži guslama i harmonijem ili glasovirom. Solo i dvopjeve preporuča se pratiti na harmoniumu ili pianinu. — Teško da je učiteljšte dobro pripravilo svoje učitelj. kandidate za priredjivanje školskih zabava i roditeljskih sastanaka. U sadašnje doba jošter manje — ako se ne varamo — pripravljaju «moderne» preparandije učitelj. pitomce u gornje svrhe, što sa žalošću konstatujemo. — Nije drugo, nego da se učitelj kao samouk u tomu usavršuje i to pohađanjem kazališta i opere; slušanjem dobrih govornika, a onda da sudjeluje kao diletant i pjevač, deklamator i kao govornik. — Učitelj mora i u tome napredovati, pošto u tome leži velik dio njegovog djelovanja i uspjeha.

Naš novi učni ministar

Imamo ga u osobi conte Alessandro Cosati, inače senatora. Nasledio je bivšeg ministra Gentileja, zle uspomene u nas ital. Slavena, a i samih Italijana. Ministar Cosati rodio se u Milanu 1880. god. Potiče od ugledne milanske obitelji. Nećak je Gabriela Casati, zadnjeg predsjednika Sabora Carla Alberta, te je u tom svojstvu dao kraljevini Italiji temeljni školski zakon. Vele, da je čovek visoke naobrazbe kao kulturni historik i filozof. Osnova «Rinnovamento». Suradjivao je u reviji «Critica» Benedetta Croce. Sudelovao je u zadnjem ratu i bi odlikovan. Ranjen kod Banjšice. Iza rata vršio je razna diplomatska poslanstva, osobito u Parizu i u Beču, gdje je pripravio tlo Saint-Germenskog traktata. U Opatiji bio je član paritetne komisije. U zadnje doba bio je u Gentilejevu ministarstvu predsjednik Višeg saveta srednjoškolske obuke. Vezu ga prijateljski odnošaji sa bivšim ministrom Gentilejem. S ovog razloga teško je verovati, da će on odmah i dobre volje napadnuti školsku reformu svoga predšasnika, te ju radikalno promenuti. Ipak traži

od njega italijanska javnost, djaštvo i njihovi roditelji, da odstrani iz reforme barem ona najveća zla, što je Gentilejeva reforma nanijela italijanskom školstvu. Ovo zahtjeva sva italijanska javnost od novog ministra, a mi Italij. Jugoslaveni tražimo ono i nešto drugo, ono najmodernije i najpametnije, da **povrati slavenskoj deci slavenske škole**; da nam dade moderno učiteljšte i srednje škole, slavenske, prema novim prilikama i potrebama. Da li će se ministar Casati moći popeti tako visoko, visoko na europski piedestal, pa da spozna i prizna, da smo mi Slaveni Julske Krajine poseban narod posebnog jezika i kulture, akoprem smo novi državljani Italije?! Da li će on moći shvatiti, a onda odlučiti se, da nam pruži prigodu uzgajati se i napredovati kulturno na temelju našeg slav. jezika, a da unatoč tomu ostanemo dobri italijanski državljani? Je-li se rodio i pojavio naučni ministar, koji će odlučno reći: sva se obuka mora vršiti u materinskom jeziku? Kada ćemo moći pozdraviti oduševljeno naučnog ministra u Rimu, koji će reći: Nije pametno ni uputno ni moralno putem škole odnarodjivati drugorodni narod? te nije moderno ni svršishodno,

a ni čovečji daviti i gušiti talente i duh slav. dece u italijanskoj školi jezikom, što ga ne poznaju i ne govore? Kad će se pojaviti ovaj veliki um, evropski um, u svojstvu naučnog ministra, koji će doći do uverenja, da inojezični narodi Italije ne će škoditi državi ako sačuvaju na domu i u školi svoj materini jezik, i ako sačuvaju svoju vlastitu kulturu

Ne budimo plašljivci

Nasilnik računa s čovečjom plahosti, inače ne bi on bio onakav nasilidžija i tiran. Plahost mnogih tura mu u ruke oružje, kojim ga kroči i mlati. S druge strane on se najvećma boji odvažnosti protivnikove i njegove neustrašivosti, te njegovog priziranja muka, boli i isti smrti. Siledžija boji se žrtava junaka boraca. Njemu dakle jedino imponuje junaštvo, nebojažljivost i žrtve. Ovo troje ga demoralizuje, tera natrag na tlo mira, reda, poštenja, zakonitosti. Gde su svi neustrašivi borci, tamo se ne pojavljaju nasilja i bezakonja. Terorizam, tiranstvo, apsolutizam jesu uvek slaba svedodžba i loše znamenje po neki narod i zemlju. Narod ima takove vladaoce i gospodare kakve zasluži Moralani i junački narod nema za vodje i gospodare pastahije i nasilnike; ako ih ima, ne će za dušo. Ali plašljivci i plašljivost dovadjaju na površje tirane. Ko da ne uzme rado u ruke uzde i bič, ako mu se niko ne protivi?! Ta još i danas najveći deo sveta niske je i živinske duševnosti. Još i danas gledamo dnevno zverstva. Zverad ljudska hoće da vlada, pa da siše krv robova, bojažljivaca, mirnjaka, fatalista, bezbrižnika

Učni načrti in didaktični predpisi

(Dalje).

Pouk risanja v višjih razredih.

Za razrede višje od IV. ima učitelj široko prostost. Priporoča se mu, da upošteva individualni značaj učencev in jim dovoljuje svobodno izbero.

V dekliških razredih naj spremljajo učiteljice napredek učenk z vajami v navadnih okraskih, z danimi ali svobodno izbranimi motivi.

Risalne vaje, skupne vsem razredom nad II. Koledar «Montesca».

Da se pri risanju tekmuje in zbudi živahnost duha v iskanju in opazovanju, se v začetku vsakega meseca v vsakem razredu pritrudi na steno velik, močan papir, razdeljen s svičnikom v več pravokotnikov. Vsak dan vzame eden najspretnjših učencev, z dovoljenjem učitelja, list z zida ter nariše, oddaljen od součencev, v enega izmed pravokotnikov predmet, izbran po lastnem ukusu, ki ga prinese v šolo ali ga je na poti v šolo opazoval.

Vsak risar dene dnevnicu in podpiše svojo risbo. Zbirka teh velikih listov bo neka vrsta koledarja za opazovanje skozi vse leto, upodabljajoč spretnosti narave okrog učencev.

Pisanje.

Vaje v lepopisu se ne vrše le po lepopskih tiskanih vzorcih, ampak tudi po pisavi učitelja na tablo.

Učitelj navajaj uporabljati doseženo spretnost na ta način, da učenci okrasujejo zvezke šolskih vaj, v katerih naj se družijo lepopski z risanjem.

prilagodivajući se polagano italijanskoj kulturi? Kad ćemo biti mi italijanski Slaveni tako sretni, pa da ga budemo oduševljeno mogli pozdraviti? U to verujemo. Dolazak takovog duševnog velikana očekujemo. Italijanski narod i novi doba dati će nam ga. Hoće! To verujemo, nadamo se, očekujemo.

i apatičnika. Ovi i ovakovi ljudi, ako su ljudi, doživlju na ljudsku pozornicu raskalašenike, sebičnjake, pokvarenjake i tirane. Oni ponajveć grade svoje crno kraljevstvo na ljudskom neznanju, a poglavito na ljudskoj bojažljivosti i bezbrižnosti. Visina tiranskog barometra ujedno pokazuje nizina stepena moralne slabosti pojedinca i naroda. Ljudi slobodna i moralna duha ne trpe zlo i tiraniju, pa nisu ni kukavice. Kukavičlukom dolazi kraljevstvo vražje; a neustrašivom borbom tera se ga i raspršuje... Plašljivost sramoti i ponizuje svakoga ispod ništice ljudskog dostojanstva.

Naprotiv mirna postojanost, muževnost i neplašljivost dika su i ures pojedinaca i naroda. Ovakovima samo pripada vodstvo i kraljevstvo ljudsko. Ovakovi mogu jedino valjano uzgajati, učiti i voditi. Uzgajatelj valja da je neustrašiv muž. Šeprtlje i kukavice nek ostave uzgoj i školu. Nek ne kvare mladež. Mladež i ljudstvo odgajajmo u školi i na domu u moralnoj odvažnosti, nestrashljivosti i slobodi, pošto samo ovim putem dolazi se u kraljevstvo svetla i čovečnosti. Ne budimo dakle mi strahljivci, ne strahimo i ne budimo primer kukavičluka. Inače ne odgajamo, nego kvarimo sebe i druge.

C. Izrazito čitanje in recitacija. Pripravljalni in prvi osnovni razred.

1. Recitacija lahkkih pesmi po posnemanju, posebno onih, ki se pojejo v šoli;
2. Recitacije kratkih dvogovorov, s posebnim namenom, da se otroci priuče lepemu vedenju.

Drugi in tretji razred.

1. Izrazito čitanje kratkih sestavkov v prozi (posebno dvogovorov).
2. Recitacija pesmi.
3. Razlaga kratkih glediških sestavkov za otroke (ne več kot dveh v letu).

Četrti in nadaljni razredi.

1. Izrazito čitanje in recitacija kratkih sestavkov po spominu.
2. Recitacija pesmi.
3. Izrazito pripovedovanje pripovedi.
4. Razlaga igrice.

III. — Čitanje in pismene vaje v italijanskem jeziku (na it. šolah).

Prvi osnovni razred: čitanje in pisanje.

Priprava za čitanje. — Vsaj prvi šolski mesec mora biti odločen za pripravljalne vaje, da se vadi čista in razločna izgovarjava in da se besede fonetično razstavljajo in sestavljajo.

Priprava za pisanje. — Vsaj prvi mesec se vršijo pripravljalne vaje, ki obstoje iz lahkkih risb, z največjo raznovrstnostjo sredstev, dokler ne pridobi otrok neprisiljene rabe krede, svinčnika in napolned peresa.

Za pripravljalne vaje je želeto, naj bi imela šola dolgo tablo, ki dovoljuje istočasno mnogim otrokom, da se zabavajo z risanjem.

Začetnica se rabi še le drugi mesec. Tudi po pričetku rabe začetnice morajo biti nje stranice le ponovilo po različnih vajah na tabli.

Iznajdljivi učitelj izhaja lahko brez začetnice tudi mnogo po prvem šolskem mesecu; v takem slučaju, ko je že dobro pripravil s pomočjo vaj na tabli, naj izbere za šolo začetnico, ki ima že na prvih straneh

majhne, smiselne sestave, ki živo vtisnejo otroku pomen vrednosti čitanja. Kdor začne uporabljati začetnico že po prvem mesecu šole in ni gotov, da pospeši in utrdi z raznovrstnostjo svojih učnih sposobnosti priučeno snovi, naj rabi raje začetnice, ki inajto mnogo kombinacij (sprememb), polagoma in primerno stopnjevanih. (Dalje).

IZ ORGANIZACIJE

Samoizobraževalni tečaj pri Sv. Luciji od 22. do 26. julija se je dobro obnesel, vzlic temu, da bi kmalu ostali brez predavateljev. Predavanja so so imeli dr. Žgeč, vit. Mario Nordio in prof. dr. Pasini. Pridružil se jim je še t. Dolgan, ki je bil sicer preobložen z vodstvom tečaja.

Svetolucijski tečaj Zvezze je postal tradicionalen in je dokaz velikega stremljenja slovanskega učiteljstva v Italiji, da ne zaostane za časom, spopolneva se v strokovni in v družboslovnih vedah. Žalibog nimamo pri tem skoro nikake podpore od slovenskih znanstvenikov, ki so letošnji (III.) tečaj bojkotirali.

O tečaju bomo še govorili. Prepričal pa nas je, da se more učiteljstvo zanesti le samo nase in da more dalje je s svojimi močmi.

Koncert v Tolminu je priredil odsek Zvezinega pevskega zbora v nedeljo, 27. julija, pod vodstvom prof. S. Kumarja. Peli so se mešani zbori, ženski zbori iz zbirke Otroških pesmi in nekateri samospjevi. Občinstvo ni štedilo s pohvalo pevcem, ki so mu pripravili nekoliko umetniškega užitka. Bržkone bi se mogli tudi drugod prirejati taki ljudski koncerti.

Samoizobrazba

Reformacija v zgodovini slovenskega naroda.

Ves srednji vek sloni na žalostni zgodovini brezpravnih nižjih plasti ljudstva in na krivičnih družabnih razmerah, da se ni čuditi srditim kmetским uporom in dolgotrajnim vojnám, ki so zajele evropsko celino in pognale mogočen val ne-le v gospodarsko, temveč v kulturno in družabno življenje tudi našega naroda in so bile nekaka predigra današnjega vrenja. Uporov sploh ne smemo obsojati, ampak jih moramo preučevati.

Pretežna večina naroda je obstojala takrat iz kmetov, ki so bili mučeni od ljudi in prirode. Vse njih pravice so bile «prekleta» dolžnost in niti te trpke pravice niso mogli vršiti v miru. Leto za letom je prihajal Turek in pustošil obdelana polja. Cesar ni uničil ta, so ugonabljal kobilice, slaba letina, kuga in potres (14. in 15. stoletja).

Po Nemcih uvedena fevdalna ustava je pahnila kmeta na najnižjo stanovsko stopnjo: plemstvu, duhovščini in svobodnjakom, (obrniki, trgovci, umetniki i. dr.) vsem je služil kot temeljni kamen, vsem je bil **rob**, (servo - manzo) t. j. blago, ki se lahko kupuje in prodaja. To razmerje med plemstvom in robu je bilo po zakonu natančno urejeno.

Da bi bili oglejski patriarhi v 15. stol. robstvo ublažili, kakor piše Rutar, je tudi dvomljivo, ker nasprotno vidimo, da so morali ti osvobodenci plačevati varuštvo in opravljati patriarhom različna dela.

A kljub podzavesti je tlela v robu iskra prvotne svobode in neprestano se je skušal osvoboditi bremen, ki se jih je vedno bolj zavedal.

Dokler je bilo življenje njegovih gospodarjev še — rekel bi — bolj tradicionalno in omejeno na gotove običajne potrebe, je bilo razmerje še stalno; izrazita napetost med obema slojema — kmetским in fevdnim — pa se je pokazala o prehodu iz naravnega v denarno gospodarstvo v 16. in 17. stoletju, ko je trg (v mestih in trgih) potreboval tudi poljske pridelke in je denarja željna fevdalna gospoda, katere potrebe so se brzo «modernizirale» (rasle), hitela pomnoževati bremena svojih podložnih, da je dobila zemlja večjo vrednost in postala zelo drag privileg.

Na hrbtenici sužnja je nevdržno napredovalo prvo osredotočenje kapitala, katerega eksistenčna nujnost je zahtevala iztrebljenje malega plemstva, ki je, najprej v hipnih, slednjič v stalnih denarnih stiskah, jemalo od kmeta odkupnine za dolžnosti in s tem posredno ustvarjalo male svobodne kmetije. Slednjič se ni moglo vzdržati in se je moralo zadovoljiti z raznimi službami na dvorih in v vojski.

Prvotno so bila mesta z malimi svobodnimi stanovni zaščitnice kmeta in so ga rada sprejemala v svoje varstvo, a s produkcijo blaga se je duševnost meščana-kapitalista preobrazila, da je kmetu zaprl mestna vrata. Ti plemenitniki, ki niso še bili tedaj vsled neurejenega davčnega sistema obremenjeni z davki, so še z večjo silo in v večji meri obisipali kmeta z raznimi dolžnostmi in si v ta namen ustvarili močno in blestečo državno oblast v osebi domačega kneza in vladarja, kar sta tudi nujno zahtevali uveljavljanje na svetovnem trgu in konkurenca.

Z birokracijo in plačano vojsko, ki si ju je preskrbela ta uprava, je vzplamtelo absolutno gospodarstvo deželnega kneza, katerega blesteča oblast je pomnoževala revščino v kmetiskih domovih, jih oropala in pognala njih zdrave sinove v vrsto — proletariata, katerega posel je bilo ropanje in požiganje.

Zvesta družica telesne bede je bila seveda duševna revščina. Medtem ko so plemeniti polnili svojo duševnost s pogansko literaturo in povečevali rimsko pravo, ta najlepši duševni produkt državopolitično nedosežnih Rimljanov, prežet z jekleno logiko, si ni rob znal pojasniti zamotanega družabnega sestava.

Pretrda resnica in slutnja po družabnem porazu sta jih odvrčali od znanosti, v obupu so se tudi tedaj tolažili s pijačo, na drugi strani pa se jim je porodila vera v čudeže. Kralj Matjaž jih nenadoma osvobodi. Skozi napete sanje o tisočletnem kraljestvu prvih kristjanov (hiliazem) so se vdajali omamljivemu premišljevanju. Vedno bolj so prodirali v svojo bedno notranost, kjer je rastlo edino sovraštvo proti poganski rim. kulturi in znanosti sploh.

Razna «prikazovanja» in «zamaknjenja» so bila plod mistike. A dalje kmet vendar ni šel, ker je potreboval življenje in veselje in čutil pod seboj zemljo, na katero je bil tako navezan; kljub brezmejni revščini ni se zavzemal za sanje skrajnih levčarjev, ki so se odpovedali življenju in se vdali askezi.

Črtil je življenje in vendar je šel zanj v boj, smrt in muke.

V krajevni omejenosti, v kateri je živel, pa ni mogel prekorajčiti domače hiše in zemlje, kar mu je bilo edini predmet opazovanja in je zajelo vse njegove gmotne in duševne sile in ni bil dostopen drznejšim družabnim ciljem, kakršne so imeli bojev-

niki v drugih državah (Češko, Italija, Nemško, Angleško).

Vendar se je zavedal, da ne živi od milosti, marveč od dela svojih rok. Borba z zemljo je pospeševala njegov uporni duh in mu dajala pogum v težkem boju napram neproduktivnim slojem za kmetstvo primitivno demokracijo. (Dalje.)

Razno

SPASILO GA

Bio i on upisan u crnu knjigu. Tajni doušnici, službeni i neslužbeni, pozvani i nepozvani, vredni i nevredni, podnesoše tajnom Veću tolik kompromitujući materijal, s kojih je pravednim gnevom zavapilo: da je proklet! Vredan je smrti! i odlučilo: Neka padne! — Nek padne kao neprijatelj Naroda i Domovine!

Poglavica tajnog Veća prelomi štap u znak: osuda je pravovaljana i mora se izvršiti.

Slučaj htede protivno. Poglavar Veća susrete decu na putu što se vraćala iz škole na koncu školske godine s povraćenim pisankama i zadaćnicama. Nekoju zaostavi, da vidi što i kako podučava slavenski učitelj. Uzme risanku, otvori ju, stade listati, a oči mu padu na njegovu začudjenje na sliku — italijanske zastave. Raškolači oči da bolje vidi, da li je ono zbilja italijanska zastava zelene, bele i crvene boje. Perdio, xe bandiera italiana! — uskliknu zadovoljno kao slavodobitno. Bravo, ragazzo! — pogladi maloga! Bravo xe anche il tuo maestro!

Novo večje. Poglavar ispriповedi veču, da je bio slav. učitelj Iksić nepravedno sudjen da pade, pošto on riše u školi italijansku zastavu u bojama. Njega se ne može smatrati neprijateljem Naroda i Države. Prve bi osuda ukinita. Naš učitelj bi spašen. Osta na svome mestu.

Pismo tolminskega učiteljsiščnika v Videm. Cenjena gospa! Nedolgo temu ste imeli priložnost izpraševati nas kot članica videmske izpraševalne komisije. Morali smo do Vas, gora k Mohamedu, ker je tako velel ukaz. Ali je pravičnejša klasifikacija, če se vrši pred komisijo, ki nikogar ne pozna, ne bom preiskoval in tudi na stroške potovanja ne mislim več. Toda muči me, priznam odkrito, rezultat skušenj, zakaj od 52 gojencev jih je uspelo le 18. Če je namen šolske reforme, da dobimo temeljiteje izobraženih ljudi kot smo jih dobivali doslej, potem je treba tolminsko učiteljsišče zapreti, zakaj denar, ki ga zavod požira, je zavržen. Gotovo ste imeli gospa, ta občutek, ko ste nas izpraševali. Tolminsko učiteljsišče je v preteklem letu pomnožilo število polizobražencev za celih 34, in prav tega se je reforma bala. Vendar se mi zdi, cenjena gospa, da Vas tak nepredvidljani uspeh reforme ni spravil iz dobrega razpoloženja. Dokaz za to bi bil Vaš humor. Izvolili ste se pošaliti in ste nas nazivali z «Arabi». Te pravice, da se šalite z «Arabi», Vam ne moremo vzeti. Samo to menimo, da je bil «Arabo» tudi tisti, ki je hotel z enim paragrafom odpraviti težkoče jezikovnega študija. Ali se Vam ne zdi, gospa članica izpraševalne komisije, da je težkoča jezika, ki se ga učim, vsaj tolika (če ne večja) kot težkoča kake druge snovi? Ali se Vam ne zdi, spoštovana gospa, da zahteva naučenje kakega jezika vedno in brezpogojno dolgih let študiranja? Po mojem mnenju, glejte, ne bodo uspehi tolminskih učiteljsiščnikov nič boljši, če se na zavodu tudi vsaka slovenska beseda zatre. Morda se Vam potem predstavijo še hujski «Arabi» kakor smo se letos predstavili.

Ne bom Vas še nadalje nadlegoval s svojimi vrstami, spoštovana gospa, le to si dovolim omeniti, da niste vzgojiteljica v lepem pomenu te besede in da tudi kulturni niste. To seveda tudi ne morete biti, ker imate opraviti z «Arabi». Toliko v Vašo opravičbo! Nikakor nimamo pravice zameriti Vam in se le srečni smehljamo, če moremo biti deležni časti Vašega ljubeznivega humorja. — Udani Vam
Som ar Šerif.

Ettel: Zeichenunterricht. Pisec se bavi le z višjo stopnjo, zadnja tri ali štiri šolska leta. Glavna naloga te stopnje je, da prevede otroke iz ploskovnega izražanja v plastično, prostorno. V to jako dobro služi risanje po spominu, ki se vse premalo goji. Upoštevati pa treba, da je to prostorno izražanje vezano na individualno zmožnost, kakor tudi na gotovo stopnjo dozorelosti. Pustiti moramo torej učencu čim največ osebne prostosti v grafičnem izražanju; vsak napreduje po svojih zmožnostih. Ettel navaja nato razne tipe «risarjev»: nekateri ljubijo risanje v konturah; to so grafiki. Drugi ne upoštevajo toliko kontur kot pa izdelovanja z barvami; to so slikarji. Tretji pa ljubijo posebno žive barve in jih pri tem prav harmonično sestavljajo; to so koloristi. Vedno so pa vmes tudi taki, ki jim je vse, kar delajo s prosto roko, premalo natančno, in vedno segajo — kljub prepovedi — po ravnilu in šestilu; ti so orijentirani tehniško-geometriško. Ako bi otroku ne puščali delati na njegov način, bi s tem njegovo zmožnost ubijali; naša naloga pa je, da jo razvijamo! Le tako jih lahko privedemo do zadovoljivih uspehov. Zelo pogosta je napaka pri učitelju, da presoja otroka po svoji lastni individualnosti in ga hoče tako tudi oblikovati; ako n. pr. učitelju bolj prija risanje po naravi, bo to zahteval tudi od učenca itd. Učenci, ki so disponirani za risanje po naravi, razvijejo svoje možnost razmeroma pozno, ker je ista vezana na višjo zrelost. Ettel v svoji praksi vedno nudi raznim risarskim tipom zmožnost za individualno delo; tako n. pr. pri temi «izlet» riše ena skupina ilustrativno, torej bolj dejanja, druga upodablja naravne objekte, tretja ornamentira itd. Vsak učenec dovrši tako svoje delo z uspehom. Risba je velevažno sredstvo za presojo učenčevih lastnosti; po njej lahko etično stran učenčeve narave (voljo, pridnost, vztrajnost), njegove duševne zmožnosti (pozornost, mišljenje, sodenje) ter njegovo tehnično dispozicijo (oko, roka). Pri tem se moramo seveda otresti stare napake, da smo sodili risbo samo po obliki; vgljbiti se bo marveč treba pred vsem v vsebino risbe. Ettel daje večinoma teme poedinemu učencu na izbiro; kajti na poedine učence vplivajo različni utisi, zato pa seveda pri poedinih učencih streme različne predstave za izražanjem. Ker bi pa izključno tako postopanje gotovo vodilo v mrtvilo in ker mnogi učenci sploh nimajo dovolj jakih samoniklih predstav, daje vmes tudi skupne naloge.

IZ UPRAVE «NOVEGA RODA».

Opozarjamo zanikerne poverjenike, ki ne poravnajo svojih dolgov čim prej, da bomo prisiljeni iztožiti dolžne vsote.